

חנוכה שהיא חינוך



(ניצוץ רעיון העולה מלהבת נר החנוכה)

חנוכה הוא חג הנר, האור, חג הרוח, אלו השלושה, במסורת ישראל קשורים יחד בקשר בל ינתק. חנוכה הוא גם ואולי בעיקר, חג החינוך. "חנוכה" מלשון חינוך בית המקדש מחדש, העלאתו מטומאת אלילי יון אל הטהרה ובמקביל - חינוך האדם אל טהרה זו.

ואמנם, נהגו בעבר, בקהילות ישראל, להקדיש בימים אלו זמן ומחשבה בשאלות חינוך הדור הצעיר.

גם מתוך ההלכות השונות שעיצבו את צורת ואופן הדלקת הנר עולה שלהבת החינוך. הנה, פותחת ההלכה ואומרת: "תנו רבנן: נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד" (שבת נ"א)

ההוראה ה"יבשה" מלמדת אותנו את חובת ההדלקה. היא מציינת שהדלקתו של ראש המשפחה פוטרת מחובה זו את שאר בני הבית, את האישה והבנים. אולם מוסיפה ההלכה, הרוצים להדר במצוה מוזמנים כל אחד להדליק נרו.

זה מובנה הפשוט, הטכני. אך הפרשנות העמיקה וחשפה בהלכה זו (ובשאר ההלכות) גם את רובד הרעיון לאמור: לא די בכך שנהר האמת דולק בלבך, כי אם "נר איש וביתו", החובה להדליקו גם בלב בני ביתך. הקדש להם זמן לחנכם כראוי. ואם ברצונך להדר, הענק שימת לב אישית ומיוחדת לכל אחד מבני ביתך "נר לכל אחד ואחד"

ועוד מורה ההלכה "יום ראשון מדליק אחד. מכאן ואילך מוסיף והולך" כלומר ביום הראשון אנו מדליקים כידוע נר אחד. מיום זה והלאה מוסיפים יום יום - עוד נר. ביום שני דולקים בביתנו שני נרות ביום שלישי שלושה וכן הלאה.

אכן, לאור חובת החינוך מאירה הלכה זו ומצווה כך: לא לעצור, לא לקפוא על השמרים. לא להסתפק ביש הקיים. הגבר והוסף על האור בלבך ובלבות בני ביתך - יום יום ובלא לאות. כל דריכה על המקום, היא בעצם נסיגה על כן נוגדת את חג החנוכה וחינוכו.

ממשיכה ההלכה! "נר חנוכה מצווה להניחה על פתח ביתו מבחוץ" (שם). להזכירך, שעיקר חובת ההדלקה היא לפרסם את נס אותם הימים לעיני השכנים ולעיני העוברים והשבים.

זהו, אומר הרעיון המוסרי, זה מבחנו של האדם: עד כמה הוא מקרין מעצמו על סביבתו שמחוצה לו מה השפעה יש לאור לבו ולנר ביתו על שכניו, הרחוב שלו, המשרד בו הוא עובד, העיר וכו'.

מחרוזת הלכות זו מסתיימת בהוראה הבאה: "בשעת הסכנה מניח על השולחן ודיו" (שם) היו תקופות בגלות בהן אסור היה ליהודים להעלות אור (בימי חג מסויימים של הנכרים) וכדומה מן הגזירות. אז במקרים כאלו, קובעת ההלכה, די בהדלקת הנר בבית,

אכן, בשעות הסכנה, שעה שתרבות זרה היא השולטת בחוצות העם, עליך לשמור לפחות על האור בביתך לדאוג שהוא יידלק בלבות בניך, עד יעבור זעם, עד יחלוף החושך.

ואז, שוב להעלות את נר האמת ואת אור התורה בראש כל חוצות. למען ידלק בכל דור, כבימי החשמונאים.

(מ' גרילק)